Original Article Open Access

Child Rights Journal

2021; 3(9): 75-91

Journal Homepage: http://childrightsjournal.ir

International ThinkTank of Human Dignity

The Iranian Association of Child Rights

Reviewing the Children's Privacy in the Family Considering Conditions of the Corona Pandemic

Zeinab Meisami[1]

1. Department of Family Law, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran.

ABSTRACT

Background and Aim: Privacy is considered one of the most important dimensions related to children's rights, especially during the pandemic and quarantine, it is necessary to pay more attention to respecting it in the family environment. This research was done with the aim of explaining the concept, examples and issues of child privacy in the family with emphasis on pandemic conditions.

Method: The present research was done with descriptive-analytical method using library resources.

Results: The Covid Pandemic highlights the need for new ways of thinking about data protection. This is especially true of child-related health research. Responsible use of children's information plays a key role in promoting children's health and guaranteeing their right to health and privacy. With the widespread outbreak of the coronavirus worldwide, governments have put protocols, such as quarantine, in place to reduce the prevalence of the virus. With children quarantined at home and social activities shut down, the home is no longer the only place to relax and socialize with family. With the limitation of children's daily activities to the home environment, the issue of respecting the child's privacy is becoming more and more important in various aspects.

Conclusion: For many children, school, extracurricular classes, socializing with peers, fun, etc. are summarized at home. Concentrating children's activities at home does not mean that all aspects of a child's life are observable for parents; rather, it should be noted that the child still has privacy and all his/her rights in private solitude, physical privacy, information privacy, communication privacy and personal privacy are still protected.

Keywords: Privacy; Covid-19; Quarantine; Protection of information

Corresponding Author: Zeinab Meisami; **Email:** meisami.zeinab@gmail.com

Received: April 12, 2021; **Accepted:** June 2, 2021

Please cite this article as:

Meisami Z. Reviewing the Children's Privacy in the Family Considering Conditions of the Corona Pandemic. Child Rights Journal. 2021; 3(9): 75-91.

[Downloaded from childrightsjournal.ir on 2026-10-30]

This Open Access Article Distributed under the Terms of the Creative Commons Attribution Non-Commercial License 4.0 (CC BY-NC 4.0)

مقاله پژوهشی
دسترسی آزاد

فصلنامه حقوق کودک

دوره سوم، شماره نهم، بهار ۱۴۰۰، صفحات ۹۱-۷۵

Journal Homepage: http://childrightsjournal.ir

اندیشکده بین المللی کرامت انسانی

انجمن علمی حقوق کودک ایران

بازخوانی حریم خصوصی کودک در خانواده با عنایت به دوران پاندمی کرونا

زینب میثمی[1]

۱. گروه حقوق خانواده، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران.

چکیده

زمینه و هدف: حریم خصوصی یکی از مهم‌ترین ابعاد مرتبط با حقوق کودکان به شمار می‌رود که به‌ویژه در زمان پاندمی و قرنطینه لازم است نسبت به حفظ و احترام به آن در محیط خانواده اهتمام بیشتری صورت گیرد. این تحقیق با هدف تبیین مفهوم، مصادیق و مسائل حریم خصوصی کودک در خانواده با تأکید بر شرایط پاندمی انجام شد.

روش: تحقیق حاضر با روش توصیفی –تحلیلی و ضمن استفاده از منابع کتابخانه‌ای به انجام رسیده است.

یافته‌ها: پاندمی کووید ۱۹، نیاز به روش‌های تفکر نوین را در مورد حفاظت از اطلاعات برجسته کرده است. این موضوع به‌ویژه در مورد تحقیقات سلامت مرتبط با کودکان صادق است. استفاده مسئولانه از اطلاعات کودکان نقشی کلیدی در ترویج سلامت کودکان و تضمین حق آن‌ها برای سلامت و حفظ حریم خصوصی ایفا می‌کند. با شیوع گسترده ویروس کرونا در جهان، دولت‌ها اقدام به وضع پروتکل‌هایی از جمله قرنطینه برای کاهش گستره شیوع را، در دستورالعمل کار خود قرار دادند. با قرنطینه شدن کودکان در منازل و تعطیلی فعالیت‌های اجتماعی، خانه دیگر تنها محلی برای آرامش و استراحت و معاشرت با خانواده نیست. با محدود شدن دایره فعالیت‌های روزانه کودکان به محیط خانه، بحث رعایت حریم خصوصی کودک در جوانب مختلف بیش از پیش اهمیت می‌یابد.

نتیجه‌گیری: برای بسیاری از کودکان در حال حاضر مدرسه، کلاس‌های فوق برنامه، معاشرت با همسالان، تفریح و ... در خانه خلاصه می‌شود. متمرکز شدن فعالیت کودکان در خانه، به این معنا نیست که تمامی ابعاد زندگی کودک برای والدین قابل رصد است؛ بلکه باید توجه داشت که کودک همچنان از حریم خصوصی برخوردار است و کلیه حقوق وی در حریم خلوت، حریم جسمانی، حریم اطلاعات، حریم ارتباطات و حریم شخصیت همچنان محفوظ است.

واژگان کلیدی: حریم خصوصی؛ کووید ۱۹؛ قرنطینه؛ حفاظت از اطلاعات

نویسنده مسئول: زینب میثمی؛ **پست الکترونیک:** meisami.zeinab@gmail.com

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۱/۲۳؛ **تاریخ پذیرش:** ۱۴۰۰/۰۳/۱۲

خواهشمند است این مقاله به روش زیر مورد استناد قرار گیرد:

Meisami Z. Reviewing the Children's Privacy in the Family Considering Conditions of the Corona Pandemic. Child Rights Journal. 2021; 3(9): 75-91.

[Downloaded from childrightsjournal.ir on 2026-10-30]

این مجله تابع سیاست دسترسی باز از نوع CC BY-NC 4.0 می‌باشد.

مقدمه

حریم خصوصی بخشی از امنیت و آزادی افراد است که در ماده ۱۲ اعلامیه جهانی حقوق بشر (۱۹۴۸) بر آن تصریح شده است. وفق این ماده، «هیچ احدی نمی‌بایست در قلمرو خصوصی، خانواده، محل زندگی یا مکاتبات شخصی، تحت مداخله و مزاحمت خودسرانه قرار گیرد. به همین سیاق شرافت و آبروی هیچ‌کس نباید مورد تعرض قرار گیرد. هرکسی سزاوار و محق به حفاظت قضایی و قانونی در برابر چنین مداخلات و تعرضاتی است». میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی نیز در ماده ۱۷ به منع مداخله در زندگی خصوصی، خانواده، مکاتبات و اقامتگاه افراد تصریح نموده و لزوم حمایت از افراد در مقابل چنین مداخلات و تعرض‌هایی را مورد توجه قرار داده است.

از سوی دیگر خانواده مهم‌ترین نهاد اجتماعی است که روابط میان پدر و مادر و فرزندان زمینه شکل‌گیری آن را فراهم آورده است (۱). عواطف عمیق و همبستگی روحی میان اعضا، خانواده را چنان در چشم ما برجسته ساخته که این تصور را متبادر می‌سازد که هیچ‌گونه حریمی برای ورود هر یک از اعضا در امور سایرین وجود ندارد، به‌ویژه این تفکر نسبت به والدین در برابر فرزندان پررنگ‌تر است. درحالی‌که با امعان نظر به قواعد اخلاقی و حقوقی حاکم بر مناسبات خانوادگی درمی‌یابیم که استحکام و بقای این روابط، منوط بر رعایت چنین چارچوب‌هایی در میان خانواده و تحکیم روابط بین اعضا از طریق احترام به حریم خصوصی است. لذا بررسی مفهوم حریم خصوصی کودک و نیز مصادیق آن در خانواده، مطمح نظر این مقاله قرار گرفته است.

از سوی دیگر، کوید-۱۹ به‌سرعت بستری را که کودکان در آن زندگی می‌کردند، تغییر داده است. برخی از تدابیر پیشگیری و کنترل؛ مانند قرنطینه شدن در خانه، بسته‌شدن مدارس و محدودیت جابه‌جایی ضمن اینکه زندگی معمول کودکان را مختل کرده، به سبب افزایش ساعات همزیستی والدین با فرزندان، این تصور را برای والدین ایجاد می‌کند که بار تربیتی مدارس، اکنون بر دوش آنان است و همین تصور باعث افزایش ناخواسته کنترل‌گری و گاهی تجاوز به حریم خصوصی کودک می‌گردد. بر این اساس در مقاله حاضر، ضمن بیان مفاهیم و کلیاتی پیرامون موضوع حریم خصوصی کودکان، بررسی تحولات حریم خصوصی کودک در دوران کرونا مورد توجه قرار گرفته است.

۱. مفاهیم

۱-۱. حریم خصوصی: حریم خصوصی در اصطلاح به معنای آن است که یک فرد یا گروه بتواند خود یا اطلاعات مربوط به خود را مجزا کند و درنتیجه بتواند خود یا اطلاعاتش را با انتخاب خویش در برابر دیگران آشکار سازد یا به عبارتی حریم خصوصی افراد همان حریمی می‌باشد که عرفاً و قانوناً انتظار می‌رود افراد دیگر بدون رضایت به آن وارد نشوند و کنترلی بر آن نداشته باشند. در حقوق موضوعه ایران عنوان «حریم خصوصی» در زمره موضوعاتی است که در چندین سال اخیر از جهات مختلف مورد توجه قرار گرفته است و ابعاد مختلفی برای آن تبیین گردیده است. پس از آنکه پیش‌نویس «لایحه جامع شفافیت» توسط مرکز بررسی‌های استراتژیک و معاونت حقوقی ریاست جمهوری تدوین شد و در مسیر تصویب قرار گرفت، مجدداً موضوع حریم خصوصی و به‌ویژه تعریف آن، با توجه به ابهامات موجود در خصوص این اصطلاح، مورد توجه واقع شد. در بند ۱ ماده ۲ لایحه مزبور در تعریف حریم خصوصی آمده بود: « قلمرویی از زندگی هر شخص است که آن شخص با اعلان قبلی در چارچوب قانون، انتظار دارد تا دیگران بدون رضایت وی به آن وارد نشوند یا بر آن نگاه و نظارت نکنند و یا به اطلاعات راجع به آن دسترسی نداشته یا در آن قلمرو وی را مورد تعرض قرار ندهند. جسم، البسه و اشیای همراه افراد، اماکن خصوصی و منازل، محل‌های کار، اطلاعات شخصی و ارتباطات خصوصی با دیگران حریم خصوصی محسوب می‌شوند». متأسفانه در حال حاضر در ایران در هیچ‌یک از قوانین به‌طور اخص تعریفی درباره حریم خصوصی وجود ندارد و در حال حاضر تنها مصوبه موجود در خصوص تعریف حریم خصوصی، بند پ ماده ۱ آیین‌نامه اجرایی قانون انتشار و دسترسی آزاد به اطلاعات مصوب ۱۳۹۳

این مجله تابع سیاست دسترسی باز از نوع CC BY-NC 4.0 می‌باشد.

[Downloaded from childrightsjournal.ir on 2026-10-30]

می‌باشد که به‌موجب این مصوبه: «حریم خصوصی قلمرویی از زندگی شخصی فرد است که انتظار دارد دیگران بدون رضایت یا اعلام قبلی وی یا به‌حکم قانون یا مراجع قضایی آن را نقض نکنند؛ از قبیل حریم جسمانی، وارد شدن، نظاره کردن، شنود و دسترسی اطلاعات فرد از طریق رایانه، تلفن همراه، نامه، منزل مسکونی، خودرو و آن قسمت از مکان‌های اجاره‌شده خصوصی نظیر هتل و کشتی، همچنین آنچه که حسب قانون فعالیت حرفه‌ای خصوصی هر شخص حقیقی و حقوقی محسوب می‌شود؛ از قبیل اسناد تجاری و اختراعات و اکتشافات». البته که تعریف ارائه‌شده در بند ۵ ماده ۲ لایحه جامع شفافیت، مختصر شده و حریم خصوصی به قلمرویی از زندگی هر شخص که در برابر عرف یا قانون، مصون از دسترسی دیگران است اطلاق شده است (۲).

در اسناد بین‌المللی نیز حریم خصوصی مورد توجه واقع شده است. از جمله می‌توان به ماده ۲۱ اعلامیه جهانی حقوق بشر مصوب ۱۹۴۸ میلادی، اعلامیه حقوق بشر اسلامی ۱۹۹۰ قاهره، کنوانسیون حقوق بشر اروپایی، کنوانسیون شورای اروپا راجع به آزادی‌های اساسی مصوب ۱۹۵۰ و کنوانسیون شورای اروپا راجع به حق حریم خصوصی در ۱۹۹۵ اشاره کرد.

کنفرانس حقوقدانان درباره حق حریم خصوصی معروف به کنفرانس نروژ، در تعریف حریم خصوصی در بند ۲ چنین مقرر نموده است: «حق حریم خصوصی حقی است نسبت به تنها ماندن، زندگی کردن با سلیقه خود و با حداقل مداخله دیگران. حقی است که اشخاص برای حفظ زندگی خود نسبت به موارد زیر دارند:

۱. مداخله دیگران در زندگی خصوصی، خانوادگی و منزل آن‌ها؛
۲. مداخله دیگران در تمامیت جسمانی یا روانی یا در آزادی معنوی و فکری آن‌ها؛
۳. حملات و تعرضات به آبرو، شهرت و حیثیت آن‌ها؛
۴. ساختن چهره‌ای کاذب و دروغین از آن‌ها؛
۵. افشای وقایع نامربوط و آزاردهنده درباره زندگی خصوصی آن‌ها؛
۶. استفاده از نام، هویت یا شباهت آن‌ها؛
۷. جاسوسی یا فضولی کردن، پاییدن و به ستوه آوردن آن‌ها؛
۸. مداخله در مکاتبات، مراسلات و مخابرات آن‌ها؛
۹. سوءاستفاده از ارتباطات خصوصی، اعم از کتبی یا شفاهی؛
۱۰. افشای اطلاعاتی که بر اساس اعتماد حرفه‌ای به فردی ارائه گردیده است».

با لحاظ تعاریف ارائه‌شده باید توجه داشت که حریم خصوصی یکی از مهم‌ترین حقوق فردی شهروندان است که در زمره حقوق بنیادین بشر قرار داشته و ارتباط بسیار نزدیکی با کرامت انسان‌ها دارد.

۱-۲. کودک: مهم‌ترین سندی که در زمینه حقوق کودکان تصویب شده، کنوانسیون حقوق کودک در سال ۱۹۸۹ می‌باشد. کنوانسیون مزبور که در راستای شناساندن حقوق کودکان تصویب شد، در ماده ۱ خود کودک را چنین معرفی می‌نماید: «منظور از کودک افراد انسانی زیر سن ۱۸ سال است مگر اینکه طبق قانون قابل‌اجرا در مورد کودک، سن بلوغ کمتر تشخیص داده شود».

در حقوق موضوعه ایران هرچند در قوانین مختلف درباره آغاز دوره کودکی نظریات گوناگونی به چشم می‌خورد؛ برای پایان این دوره قانون مدنی رسیدن به حد بلوغ شرعی (۳) و قانون مجازات اسلامی سن ۱۸ سال را (۴) مطرح نموده‌اند، اما قانون حمایت از اطفال و نوجوانان مصوب ۱۳۹۹ در ماده ۱ خود با تفکیک میان طفل (هر فردی که به سن بلوغ نرسیده) و نوجوان (هر فرد زیر ۱۸ سال که به سن بلوغ رسیده است)، همه افراد زیر ۱۸ سال را همچون کنوانسیون حقوق کودک مورد حمایت‌های قانونی به‌طور خاص قرار داده است.

باید اذعان داشت، حریم خصوصی که از آن به «حق خلوت» نیز تعبیر شده است به کودکان نیز به‌عنوان انسان به جهت حفظ کرامت انسانی آنان و تعلق حمایت‌های قانونی، اعطا می‌شود.

این مجله تابع سیاست دسترسی باز از نوع CC BY-NC 4.0 می‌باشد.

[Downloaded from childrightsjournal.ir on 2026-10-30]

روش

مطالعه حاضر به شیوه توصیفی-تحلیلی و با استفاده از بررسی منابع مختلف کتابخانه‌ای انجام گرفته است.

یافته‌ها

۱. حریم خصوصی کودک در قوانین موضوعه ایران و کنوانسیون حقوق کودک: هرچند که قانون‌گذار در باب حریم خصوصی از ارائه تعریف جامع و یکپارچه امتناع کرده است و تنها به ذکر برخی از مصادیق آن بسنده کرده، اما با این وجود تا حدودی به حفظ سلامت و حریم خصوصی اطلاعات و ارتباطات کودک توجه نموده است.

به طور مثال در ماده ۳ قانون «نحوه مجازات اشخاصی که در امور سمعی و بصری فعالیت‌های غیرمجاز می‌نمایند» مصوب سال ۱۳۷۲ عوامل توزیع و تکثیر عمده آثار سمعی و بصری مستهجن را مستوجب حبس، جریمه و ضبط می‌داند که در تبصره ۳ همین ماده به حمایت خاص از کودکان می‌پردازد و استفاده از صغار برای نگهداری، نمایش، عرضه، فروش و تکثیر و ... را مستوجب حداکثر مجازات دانسته است. همچنین در ماده ۸ قانون «حمایت از اطفال و نوجوانان» مصوب سال ۱۳۹۹ تحریک و ترغیب و فریب کودک و نوجوان به فرار از خانه یا مدرسه که به‌نوعی برقراری ارتباط ناصحیح با کودک و مداخله در حریم شخصی وی می‌باشد، جرم انگاری شده است. در ماده ۱۰ نیز که به جرم انگاری سوءاستفاده جنسی و آزار جنسی کودک پرداخته امری است که به‌واقع مقابله با نقض حریم خصوصی به شمار می‌رود. شایان ذکر است که ماده ۱۰ در ۹ بند، اقسام مختلفی از نقض حریم خصوصی کودک را مورد اشاره قرار داده است که از آن جمله است: بهره‌کشی جنسی و هرزه‌نگاری، در دسترس قرار دادن محتوای مستهجن یا مبتذل، استفاده از طفل برای تهیه و تولید و توزیع آثار سمعی و بصری مبتذل و ... .

از دیگر مندرجات این قانون که مصداق توجه قانون‌گذار به حریم خصوصی کودک می‌باشد، موارد ذیل است:

ماده ۱۹ که به ممنوعیت افشای اطلاعات و هویت طفل یا نوجوان بزه‌دیده در رسانه‌ها و یا نمایش فیلم یا عکس از کودک می‌پردازد.

ماده ۳۲ که پس از تشریح وظایف مددکاران اجتماعی در مقابل کودک بزه‌دیده، در تبصره اعلام می‌دارد: «سؤالات و تحقیقات باید به موضوع مورد بررسی محدود شده و تدابیر و اقدامات کافی برای جلوگیری از انتشار و افشای اطلاعات اتخاذ شود»؛ که فی‌الواقع در تبصره اشاره می‌کند که باید به قدر متیقن و میزان محدود دخالت در حریم خصوصی کودک بسنده کرد.

همان‌طور که گفته شد در قوانین داخلی کشورمان حدود حریم خصوصی کودکان و گستره حق والدین جهت ورود به این محیط معین نشده است. شاید در توجیه این موضوع بتوان گفت قانون‌گذار میزان حریم خصوصی کودکان را به فرهنگ خانواده‌ها محول نموده است که بیانگر غفلت قانون‌گذار در این زمینه است. لذا قانون‌گذار با ارائه تعریفی جامع و مانع برای حریم خصوصی کودک، می‌تواند در برابر این تعرضات که از جمله واضح‌ترین آن‌ها به اشتراک‌گذاری عکس کودکان در فضای مجازی حتی توسط خانواده کودکان است، ایستادگی کند و از بسیاری از اعمال نادرستی که به صرف تربیت کودک صورت می‌پذیرد جلوگیری نماید.

عدم تعیین دقیق حریم خصوصی کودکان تنها باعث می‌شود که والدین در راستای اعمال حق ابوینی خود به طور گسترده‌ای در تمامی موضوعات و ابعاد زندگی کودکان خود دخالت کنند و حریم خصوصی آن‌ها را نقض نمایند (۵).

صرف نظر از اسناد بین‌المللی که به حقوق بشر به طور عام پرداخته‌اند، کنوانسیون حقوق کودک به طور خاص به حریم خصوصی کودک اشاره نموده و ماده ۱۶ آن چنین مقرر داشته است: «۱. در امور خصوصی، خانوادگی، یا مکاتبات هیچ کودکی نمی‌توان دلخواه یا غیرقانونی دخالت کرد یا هتک حرمت نمود. ۲. کودک در برابر این‌گونه دخالت‌ها و یا هتک حرمت‌ها مورد حمایت قانون قرار دارد.»

این ماده دربرگیرنده حق همه کودکان در جهت برخورداری از حمایت‌های قانونی در مقابل مداخلات خودسرانه و غیرقانونی

این مجله تابع سیاست دسترسی باز از نوع CC BY-NC 4.0 می‌باشد.

[Downloaded from childrightsjournal.ir on 2026-10-30]

در امور خصوصی و خانوادگی، خانه و مکاتبات وی و همچنین حمایت در برابر تعرض به عزت و آبروی او، می‌باشد. (۶). در این ماده دو فرض را می‌توان متصور شد: اولاً دخالت خودسرانه پدر و مادر و اعضای خانواده در امور خصوصی کودک منع شده است و ثانیاً دخالت خودسرانه افراد بیگانه در امور خصوصی کودک محکوم شده است. در فرض اول در اکثر کشورها، قانون به کامل نمی‌تواند حمایت از حریم خصوصی کودک را در برابر اعضای خانواده تضمین کند چرا که خانواده دارای حرمت بوده و دخالت در آن به معنای مداخله در رابطه والدین با کودکان و محدودساختن نقش سازنده والدین و سایر بزرگسالان در رابطه با کودک خواهد بود. به عبارت بهتر قائل شدن به این حریم را با تربیت او در تعارض می‌بینند.

۲. حریم خصوصی در خانواده: بی‌تردید مؤلفه‌های فرهنگی، اجتماعی و مذهبی در شناسایی مصادیق حریم خصوصی در مناسبات خانوادگی مؤثر است. حریم خصوصی بخشی از زندگی فرد است که یک عضو متعارف خانواده انتظار دارد فارغ از مداخله دیگر اعضا باشد و سایر اعضای خانواده نیز در فرایند زندگی مشترک در نهاد خانواده آن را به‌عنوان یک امر متعارف موردپذیرش قرار داده باشند.

در بیان مصادیق حریم خصوصی در مناسبات خانوادگی، تنها به ذکر مصادیقی بسنده می‌شود که کودکان را نیز در بر می‌گیرد (۴).

الف) حریم خلوت: هر یک از اعضای خانواده برای تنظیم احساسات و آرامش فکری و روحی نیاز به مکان و حریم خلوت دارد. اتاق اختصاصی یا اشتراکی کودکان در منزل، حریم خصوصی آنان به شمار می‌رود. پیش‌بینی اتاق اختصاصی به معنای محدودساختن دسترسی دیگر اعضای خانواده به آن اتاق است که از شناسایی حق خلوت در مناسبات خانوادگی حکایت می‌کند. حق خلوت البته تنها مختص اتاق اختصاصی نیست؛ بلکه بخشی از فضای مشترک که معمولاً امور شخصی عضو در آن بخش به انجام می‌رسد هم می‌تواند حریم خلوت تلقی گردد.

ب) حریم جسمانی: جسم هر انسانی دارای حرمت است؛ یعنی او تفتیش بدن خود را از ناحیه دیگران برنمی‌تابد. اعضای خانواده نیز برای برخی از اعضای بدن (عورت) حرمت قائل‌اند و نگاه و واکاوی دیگر اعضای خانواده از آن مواضع را نمی‌پذیرند؛ لذا باید آن را حریم خصوصی جسمانی به شمار آورد.

لذا گفته می‌شود که به طور مثال حتی از استحمام کودکان توسط والد غیر هم‌جنس تا حد امکان پرهیز شود و حریم جسمانی حتی برای کودکی که به سن تمییز نرسیده است نیز رعایت شود (۷).

پ) حریم اطلاعات: روابط عمیق میان اعضای خانواده، دسترسی به اطلاعات گوناگون اعضا از یکدیگر را امکان‌پذیر می‌کند. اما چه‌بسا اعضای خانواده و کودکان و نوجوانان در برابر اطلاع‌یابی دیگر اعضا از برخی اطلاعات مالی یا اطلاعات مربوط به مناسبات با دیگران یا اطلاعات موجود در کامپیوتر شخصی، موبایل و مانند آن واکنش نشان دهند؛ یعنی در حقیقت برای آن حریم خصوصی قائل هستند.

ت) حریم ارتباطات: انسان موجودی اجتماعی است؛ لذا ارتباط اجتماعی از حقوق مسلم او به شمار می‌رود. امروزه با پیشرفت فناوری‌ها، علاوه بر ارتباطات تلفنی و پستی، ارتباطات اینترنتی را نیز می‌توان از مصادیق ارتباط برشمرد. برخی ارتباطات اعضای خانواده به‌ویژه کودک (به‌تناسب بحث ما) دارای ویژگی اختصاصی بودن است لذا استراق سمع از سوی سایر اعضا یا باز کردن بسته‌های پستی، یا مطالعه پیام‌ها سبب نقض حریم خصوصی می‌شوند.

ث) حریم شخصیت: اعضای خانواده در مناسبات خانوادگی معمولاً از خصوصیات شخصیتی و روحیات یکدیگر آگاهی پیدا می‌کنند، آن‌ها افشای اسرار و بازگوکردن ویژگی‌های شخصیتی برای دیگران را لطمه و خسارت به شخصیت به خود تلقی می‌کنند و لذا این مورد هم از مصادیق حریم شخصی است (۸).

اما برشماری این مصادیق نباید این توهم را ایجاد کند که هرگونه مداخله والدین در زمینه‌های مربوط به فرزندان، از

این مجله تابع سیاست دسترسی باز از نوع CC BY-NC 4.0 می‌باشد.

[Downloaded from childrightsjournal.ir on 2026-10-30]

موجبات نقض حریم خصوصی آنان است. گاهی لازم است در راستای مسائل تربیتی فرزندان، به برخی مسائل آنان ورود کرد اما باید دانست که مرز میان حریم خصوصی و حریم عمومی برای فرزندان، از مویی باریک‌تر است. لذا باید همواره به تشخیص و رعایت حریم خصوصی آنان توجه لازم را مبذول داشت.

۳. حریم خصوصی کودک و حق تکلیف والدین بر تربیت

طفل: تربیت همانند حریم خصوصی، حقی برای کودک و از سویی دیگر، حق و تکلیفی برای والدین محسوب می‌شود. بند ۲ ماده ۱۴ کنوانسیون حقوق کودک، احترام به حقوق و وظایف والدین و سایر سرپرستان قانونی کودک در هدایت کودک در جهت اعمال حقوق وی را به صورتی که باعث اعتلای استعدادها و توانایی‌های کودک شود، توسط دولت‌های عضو، ضروری دانسته است. بند ۱ ماده ۱۸ پذیرفته است که مسئولیت عمده در رشد و پیشرفت کودک بر عهده والدین یا قیم کودک است و اساسی‌ترین مسئله برای آن‌ها حفظ منافع عالیه کودک می‌باشد و حق کودک مبنی بر حمایت در برابر اعمال زیان‌بار روحی، معنوی و اخلاقی در بند ۱ ماده ۳۲ مورد تصریح قرار گرفته است.

بنابراین، احترام به حریم خصوصی کودک منوط به عدم تعارض آن با حق کودک بر تربیت است که بر عهده والدین می‌باشد. در تعارض این دو حق، حفظ منافع عالیه کودک ایجاب می‌نماید، تربیت در اولویت قرار گیرد (۴).

۴. حریم خصوصی، حفاظت از اطلاعات، سلامت کودکان و تحقیقات کووید ۱۹: بدیهی است که کودکان، آسیب‌پذیر هستند. بدون ایجاد ظرفیت‌های شناختی کامل و نبود تجربه زندگی، کودکان نیازمند کمک از سوی والدین، جامعه‌ی مدنی و دولت برای مراقبت از بهترین منافع خود هستند. در طی پاندمی کووید ۱۹، آسیب‌پذیری آن‌ها به‌صورت گروهی و فردی افزایش یافته است. تهدیدها علیه موجودیت زیستی شهروندان مستلزم استفاده از قدرت دولت برای تغییر زندگی اجتماعی روزمره است. در مواجهه با این تغییرات، با این وجود، تأسف‌بار است که حقوق و منافع کودکان تا حد زیادی نادیده گرفته شده است. در حقیقت، برای کودکان امروز، طنز خاصی در شرایط کنونی وجود دارد. روی‌هم‌رفته، کودکان و نوجوانان درواقع از لحاظ زیستی، نسبت به کووید ۱۹ کمتر آسیب‌پذیر هستند و از بدترین اثرات این بیماری مصون می‌باشند. با این حال، جایی که چنین قدرت قانونی و سیاسی در واکنش به آسیب‌پذیری زیستی بزرگ‌سال اعمال می‌شود، ممکن است کودکان به خاطر آسیب‌پذیری خود (۹) به یک بازیچه تبدیل شوند.

توأم با پاندمی کووید ۱۹، ما در نقطه‌ی اوج جمع‌آوری، استفاده و افشای اطلاعات درباره کودکان هستیم. در این مقاله، ما ادعا می‌کنیم که زمان به‌کارگیری روش‌های جدید تفکر در مورد مسائل مربوط به حفاظت از اطلاعات در ارتباط با کودکان در زمینه تحقیقات سلامت فرارسیده است. برای تبیین نظر خود، ابتدا فرصت‌ها و چالش‌های اطلاعات کودکان را مطرح می‌کنیم. این موارد برای ترویج حقوق و منافع کودکان ضروری هستند و با این حال، اگر به طور نامناسب مورد استفاده قرار گیرند، خطراتی را برای سلامت آن‌ها به همراه دارند. سپس حقوق کودکان را در رابطه با حفظ حریم خصوصی و حفاظت از اطلاعات تحت کنوانسیون حقوق کودک (CRC؛ ۱۹۸۹) و مقررات حفاظت از اطلاعات عمومی (GDPR؛ ۲۰۱۶) بررسی می‌کنیم. ما مدعی هستیم که نبود مقررات شفاف خاص کودک به این معنی است که یک رویکرد بسیار متنی باید برای درک رابطه حریم خصوصی کودکان با تحقیقات سلامتی اتخاذ شود. به همین ترتیب، ما سه مسئله‌ی خاص را برای کودکان و تحقیقات کووید ۱۹ بررسی می‌کنیم: موافقت، نگهداری اطلاعات و ارزیابی‌های تأثیر حفاظت از اطلاعات. هر یک از این سه موضوع، یک تمرین متعادل‌سازی حساس را با چند قواعد خط روشن نشان می‌دهد. به همین ترتیب، ما با فراخوانی برای افزایش توجه به نیاز به حفاظت از اطلاعات کودکان در تحقیقات سلامتی از مباحث مطروحه نتیجه‌گیری می‌کنیم.

۵. اطلاعات کودکان: فرصت‌ها و چالش‌ها: در طی این پاندمی، زندگی کودکان تغییر کرده است. بسیاری از آن‌ها،

این مجله تابع سیاست دسترسی باز از نوع CC BY-NC 4.0 می‌باشد.

[Downloaded from childrightsjournal.ir on 2026-10-30]

برای تعامل با همکلاسی‌ها و معلمان خود، به طور مجازی در مدرسه شرکت می‌کنند. حتی برای کودکانی که حضوری به مدرسه می‌روند، مدیریت آموزش آن‌ها به‌صورت چشمگیری تغییر کرده است. همانند شیوع بیماری‌های عفونی دیگر، ردیابی تماس، فاش‌کردن اطلاعات حساس بالقوه در مورد تعاملات کودکان با دیگران، به‌خصوص در مورد نوجوانان اغلب مورد استفاده قرار می‌گیرد (۱۰). هنوز در مورد اینکه آیا بازگشایی مدارس، عامل افزایش تلفات کووید ۱۹ در میان کودکان و نوجوانان است، بحث وجود دارد، همچنین استدلال-هایی هم وجود دارد که کودکان، عامل اصلی انتشار نیستند، بااینکه بسیاری در ابتدا نگران این موضوع بودند (۱۱) و برخی دیگر بر این باورند که کودکان نقش کلیدی در انتقال آن ایفا می‌کنند (۱۲). صرف نظر از اعتبار هر دو فرضیه، زمانی که مدارس باز هستند، توجهات باید به گردآوری و اولویت‌بندی تست کووید ۱۹ معطوف شود (۱۳،۱۴) که بازهم اطلاعات اضافی درباره وضعیت سلامت کودکان و خانواده‌های آن‌ها تولید می‌شود.

حقوق و منافع کودکان ممکن است از طریق تجزیه و تحلیل پیچیده اطلاعات در دامنه‌های مختلف - از بالینی تا زیست-محیطی و آموزشی گسترش یابد. در زمینه سلامت، داده‌های کلان، در قالب اطلاعات، شروع به نشان دادن موفقیت در طبقه‌بندی کودکان بیمار کرده‌اند (۱۵). کمیته حقوق کودک، دولت‌ها را تشویق می‌کند تا تحقیقاتی را در مورد کودکان «جهت یادگیری در مورد چالش‌های سلامتی خود، نیازهای رشد و انتظارات، به‌عنوان یک همکاری در طراحی مداخله‌های مؤثر و برنامه‌های سلامتی» انجام دهند (۱۶). کمیته گزارش داد که اطلاعات مربوط به مشکلات کلیدی سلامت و عوامل تعیین‌کننده سلامت باید از طریق سیستم‌های اطلاعات سلامت روزمره و از طریق تحقیق جمع‌آوری شوند (۱۶).

در عین حال، ممکن است اطلاعات از طریق پرونده‌سازی، تبلیغات هدفمند و تبعیض غیرقابل‌توجیه، علیه حقوق و منافع کودکان مورد استفاده قرار گیرند؛ لذا نگرانی‌ها در مورد اطلاعات کودکان در حال رشد است. والدین نگران این هستند که چه کسانی به اطلاعات کودکان آن‌ها دسترسی دارند و برای کدام اهداف از چنین اطلاعاتی استفاده خواهد شد تحقیقات جامعه‌شناسی نگرانی‌هایی را در ارتباط با این موضوع نشان می‌دهند که چه کسی می‌تواند چه چیز را هم با والدین و هم با کودکان به اشتراک بگذارد (۱۷- ۱۹) یک حجم رو به رشد از دانش‌پژوهی، خطرات بالقوه استفاده از اطلاعات کودکان را به روش‌هایی ممکن می‌نماید که از حیث بهترین رعایت منافع کودکان، همسو با تمایلات آن‌ها نیست. در این زمینه Zuboff درباره مشکلات غرق شدن کودکان در محیط‌هایی که برای برداشت اطلاعات و کمک به شکل‌دادن رفتارهای مصرف آینده طراحی شده، هشدار داده است (۲۰).

۶. حریم خصوصی کودکان؛ منابع: در مقابل این پس‌زمینه غنی از اطلاعات، منافع حریم خصوصی کودکان تا به حال آنطور که باید توسعه نیافته بود. طبق مندرجات CRC، حق کودک برای حفظ حریم خصوصی، به کودکان، حق حریم خصوصی اطلاعاتی و همچنین حوزه حریم خصوصی تصمیم‌گیری را برای خانواده ارائه می‌دهد (۲۱). تنها در ده سال گذشته، با ظهور شبکه‌های اجتماعی و پلتفرم‌های دیگر که به‌شدت بر اطلاعات شخصی تأکید دارند، اطلاعات مربوط به حریم خصوصی کودکان بیش‌ترین توجه را به خود جلب کرده‌اند (۲۲،۲۳). در نتیجه، عمده‌ی دانش‌پژوهی و راهنمای هنجاری در مورد موضوع حفظ اطلاعات کودکان، با هدف توجه به موضوعات چندوجهی از قبیل وب سایت‌ها انجام شده است (۲۴). برای مثال، GDPR شامل یک رژیم موافقت خاص برای وب‌سایت‌های شبکه‌های اجتماعی است. در غیر این صورت، مقررات، اغلب در مورد اطلاعات خاص کودکان، به غیر از به رسمیت شناختن اینکه کودکان آسیب‌پذیر هستند، ساکت هستند. با این حال، پاندمی کووید ۱۹، باعث پی‌ریزی تحقیقات بیشتر در مورد مسائل حریم خصوصی کودکان مربوط به ردیابی تماس و دیگر فناوری‌های مراقبت سلامتی عمومی شده است (۱۰). با این حال، حریم خصوصی کودکان در تحقیقات سلامت، کمتر مورد پژوهش قرار گرفته‌اند.

این مجله تابع سیاست دسترسی باز از نوع CC BY-NC 4.0 می‌باشد.

[Downloaded from childrightsjournal.ir on 2026-10-30]

۷. بهترین منافع کودکان: به‌عنوان یک اصل ساختاری برای تمامی ابعاد حقوق کودکان (۲۵)، بهترین منافع استاندارد کودک (BIC)، برای تعیین حق کودکان جهت محافظت از اطلاعات، در رأس امور است. مطالبه‌ی BIC در تمام تصمیمات مربوط به یک کودک، به معنای تعیین بهترین منافع آن‌ها طی یک بررسی اولیه است (۲۱).

علی‌رغم اینکه ابزار حقوق کودکان به خودی خود وجود ندارد، بهترین منافع استاندارد کودک (BIC)، تحت قرارداد اروپایی حقوق بشر (ECHR؛ شورای اروپا، ۱۹۵۰؛ دادگاه اروپایی حقوق بشر (بخش اول) ۲۰۰۷) و منشور بنیادی حقوق اتحادیه‌ی اروپا (CFREU؛ اتحادیه‌ی اروپا، ۲۰۱۲) حفظ شده است. طبق ECHR، BIC به شرح حقوقی که کودکان در آن درگیر هستند، کمک می‌کند. CFREU صراحتاً از BIC استفاده می‌کند و مشخص می‌کند که این یک بررسی اولیه «در تمام اعمال مربوط به کودکان است، خواه توسط مقامات دولتی و خواه از سوی مؤسسات خصوصی صورت گیرد» (۲۷). گنجاندن BIC در ECHR و CFREU، صرفاً تشریفاتی نیست. مقرارت عمومی حفاظت از داده‌ها (GDPR) ، به‌عنوان یک شرح از حقوق زندگی خصوصی و حفاظت از اطلاعات تحت ECHR و CFREU، از این حقوق و تعهدات به‌عنوان چارچوب خود استفاده می‌کند (۲۸).

BIC یک تعهد را بر تصمیم‌گیرندگان- والدین، سیاست‌گذاران، اخلاق‌شناسان، وکلا، محققان و غیره– تحمیل می‌کند تا شرکت در فرآیند تصمیم‌گیریِ منطقی ترویج شود (۲۹). پس از تعیین بهترین منافع، هر تصمیم برای جدا کردن از آنچه که BIC به آن نیاز دارد، باید توجیه شود. BIC به‌عنوان یک کمک در تفسیر و پیاده‌سازی مجموعه کامل حقوق و تعهداتی که CRC ارائه می‌کند، ایفای نقش می‌نماید (۳۰). در این راستا، کمیته‌ی حقوق کودک توصیه کرده است که BIC، تمام اقدامات و تصمیمات دولت را در رابطه با قانون‌گذاری، تصمیمات دادگاه، تصمیمات اجرایی و پروژه‌ها، برنامه‌ها و خدماتی که بر کودکان اثر می‌گذارد، هدایت کند (۱۶). این رویکرد نیاز به در نظر گرفتن طیف وسیعی از عوامل که بر سلامت کودک تأثیر می‌گذارد، خواهد داشت (۲۵).

با ورود خاص به تحقیقات کووید ۱۹، تعهد به BIC در تمام مسائل تأثیرگذار بر کودک مهم است که شامل ارتقای منافع سلامتی و رفاه آن‌ها می‌شود. در زمینه تحقیقات، این بدان معنی است که طبق تعریف کلی WHO از «سلامت»، ابعاد سلامت جسمی و روانی باید در نظر گرفته شود. این پیوند بین BIC و گنجاندن کودکان در تحقیق به‌عنوان یک جمعیت با نیازهای رشد خاص در سلامت عمومی اهمیت زیادی پیدا کرده است و در زمان یک پاندمی، کودکان باید به‌عنوان یک جمعیت آسیب‌پذیر به طور خاص در نظر گرفته شوند.

همچنین BIC به مثابه یک عامل محافظ برای تحقیقاتی است که شامل کودکان می‌شوند. کمیته‌ی حقوق کودک تأکید کرده است که BIC به هرگونه مشارکت شرکت‌کنندگان کودک برای پیروی از دستورالعمل‌های اخلاقی بین‌المللی الزام می‌نماید؛ اعضای کمیته به طور مشخص‌تر از این صحبت می‌کنند که قطعاً BIC «همیشه بر منافع جامعه‌ی عمومی یا پیشرفت علمی غالب است» (۱۶).

۸. مسائل خاص مربوط به حفاظت از اطلاعات کودکان و تحقیقات سلامت: حق کودک برای حفاظت از اطلاعات و داشتن منافع خود، یک فرض اولیه است که همواره واجد اهمیت است. بدون هنجارهای خاص در مورد این که چگونه این حقوق قرار است در زمینه تحقیقات سلامت و درمان با یکدیگر تطبیق داده شوند، این پیشنهاد قابل طرح است که بررسی مسائل حفاظت از اطلاعات در سه جنبه از تحقیقات مربوط به کووید ۱۹ در خصوص کودکان باید در نظر گرفته شود: موافقت، نگهداری اطلاعات و ارزیابی‌های تأثیر حفاظت از اطلاعات.

۸-۱. موافقت: حتی در طی یک پاندمی، موافقت اخلاقی، یک امر ناگزیر تحقیقات اخلاقی است که شامل شرکت‌کنندگان انسان می‌شود. در حقیقت، موافقت به عنوان یک اساس قانونی ممکن است به دلیل عدم تعادل قدرت بین محقق- کنترل‌کننده و موضوع اطلاعات شرکت‌کنندگان، در بسیاری از

این مجله تابع سیاست دسترسی باز از نوع CC BY-NC 4.0 می‌باشد.

[Downloaded from childrightsjournal.ir on 2026-10-30]

اشکال تحقیقات سلامت، متناسب نباشد. آسیب‌پذیری رو به افزایش تحقیقات با کودکان بیمار، تنها باعث تشدید این عدم تعادل می‌شود که جنبه‌ی موردنظر موافقت آزادانه را نفی می‌کند. در صورت امکان، تحقیقات علمی مربوط به کووید ۱۹ را شاید بتوان بر پایه منافع عمومی، به‌صورت ساده‌تر توجیه نمود (۳۱).

فراتر از عدم تعادل قدرت، ماهیت پیچیده اطلاعات کلان تحقیقات زیستی - پزشکی، چیزی است که می‌توان به طور منطقی انتظار داشت تا موضوعات برای جلب موافقت، به‌خصوص در مورد کودکان قابل درک باشند. این موقعیت را می‌توان در پایگاه‌های داده بزرگ‌تر با توجه به بحث‌هایی در مورد ناکافی بودن موافقت در این زمینه از فعالیت‌های بسیار پیچیده پردازش اطلاعات ثبت کرد که در واقع تعیین عواقب مربوط به منافع موضوعات مربوط به اطلاعات، در صورت عدم درک، دشوار است (۳۲). اگر یک بزرگ‌سال واجد شرایط بتواند به طور فرضی با درک ماهیت پردازش و پیامدهای آن درگیر شود، انتقال این موضوع به کودکان دشوارتر است. علی‌رغم این مسائل راجع به موافقت، برخی کشورهای عضو اتحادیه اروپا در جهت مخالف قرار دارند. برای مثال، در ایرلند، موافقت در مورد اساس حقوقی برای پردازش اطلاعات برای تحقیقات سلامت مورد نیاز است، مگر اینکه شرایط خاصی وجود داشته باشد (۳۳).

راه‌هایی برای خواستن نظرات کودکان و اثرگذاری بر آن‌ها در این شرایط باید به‌دقت مورد توجه قرار گیرند. والدین یا دیگر نمایندگان مجاز قانونی، حقوقی را از جانب کودکان دارند و در نتیجه تنها کسانی هستند که ممکن است یک موافقت قانونی معتبر را بدهند، و در غیر این صورت، عامل حفظ نظم قضایی تعیین‌کننده خواهد بود. با این حال، یک فرآیند پویا میان کودکان و والدین، در اثرگذاری بر استقلال در حال رشد کودک وجود دارد. تحت CRC، کودکان حق دارند که شنیده شوند (۲۱). اعتباردهی به این حق مستلزم آن است که برای کودک فرصتی باشد تا دیدگاه‌های خود را بیان کند و هرگونه تصمیم‌گیری در پرتوی این دیدگاه‌ها و نظریات توجیه شود.

بر اساس یک دکترین، اثربخشی به دیدگاه‌های کودکان، برای زمانی است که آن‌ها ماهیت و عواقب یک رویه را درک می‌کنند و وضعیتی مؤثر پیرامون بهترین منافع کودک، مشاهده می‌شود (۳۴). برخی استدلال کرده‌اند که این دکترین باید به زمینه‌ی حفاظت از اطلاعات برای کودکان منتقل شود (۳۵). با این حال، تصمیم‌گیری بالینی، نشان‌دهنده‌ی گستره متفاوتی از ملاحظات نسبت به تحقیقات سلامت و پردازش اطلاعات است؛ به عنوان مثال، انتظار می‌رود که این عمل به احتمال زیاد مزایای مربوط به سلامتی را در اختیار بیمار قرار دهد.

برای اینکه حفظ استقلال کودک را جدی بگیریم، پیشنهاد شده است که کنترل‌کنندگان اطلاعات، تعامل شفاف و جاری با موضوعات اطلاعات کودک داشته باشند (۳۶). چنین رویکردی می‌تواند به طور ویژه برای بانک زیستی و سایر مطالعات طولی مناسب باشد. برای پروژه‌های تحقیقاتی با بازه‌های زمانی کوتاه‌تر و منابع کمتر برای مشارکت شرکت‌کننده، این کار می‌تواند چالش‌هایی را به همراه داشته باشد. یک صفحه‌ی وب پروژه که شامل سن - موافقت مناسب و مطالب موافقت است، ممکن است یک روش زمان‌بر برای حصول اطمینان از این باشد که والدین و کودکان به اندازه‌ی کافی مشمول هستند.

۸-۲. نگهداری از اطلاعات (ذخیره): آرایه متنوع اطلاعات ژنومی میزبان و فنوتیپی گردآوری‌شده در طول دوره تحقیقات مربوط به کووید ۱۹ ممکن است در آینده‌ای نامعلوم برآورده شوند. دستورالعمل‌های خاص EDPB برای تحقیقات علمی در دوران پاندمی کووید ۱۹ به طور قطعی بیان می‌کند که «دوره‌های ذخیره (بازه‌ی زمانی) باید تنظیم شوند و باید متناسب باشند» (۳۷). با این حال، ظاهراً ما توجه داریم که رویکرد GDPR در این زمینه، روشن است: اطلاعات شخصی که منحصراً برای اهداف تحقیق استفاده می‌شوند، ممکن است به طور نامحدود نگه‌داشته شوند، به شرطی که حفاظت مناسب در محل وجود داشته باشد (۳۸). هرگونه استفاده‌ی ثانویه، محدود به سایر مطالعات تحقیقات علمی خواهد بود (و

این مجله تابع سیاست دسترسی باز از نوع CC BY-NC 4.0 می‌باشد.

[Downloaded from childrightsjournal.ir on 2026-10-30]

یا برای بایگانی کردن در راستای منافع عمومی و تحقیقات تاریخی یا اهداف آماری). اگرچه این مورد، بُعد بدون محدودیت‌بودن را در مورد محققین کنترل‌کننده برآورده نمی‌کند، لیکن باید امکان دوره‌های زمانی ذخیره‌ی نامعلوم در مورد اطلاعات موجود که تولید آن دشوار است یا حتی تولید مجدد آن غیرممکن است، فراهم شود زیرا آن‌ها شاخص‌های سلامت کودک در یک زمان معین را نشان می‌دهند.

البته باز هم کودکان، مسائل و ملاحظات خاصی دارند. شاید تعجب‌آور نباشد که رهنمودهای تحقیق علمی کووید ۱۹ EDPB در مورد این نکته خاموش است. به دلیل تغییرات فیزیولوژیکی که کودکان متحمل می‌شوند، این احتمال وجود دارد که اطلاعات قطعی سلامت، نقاط منحصر به فرد را در زمانی نشان دهند و نتوانند تکرار شوند. این توجیه باید در مقابل خطرات بالقوه‌ای باشد که ذخیره‌سازی مداوم نشان‌دهنده‌ی موضوعات مربوط به کودکان است. بسته به نوع تحقیق و اطلاعات تولیدشده، این ممکن است شامل تبعیض، شرمندگی، یا ننگ‌های اجتماعی دیگر در مورد نقض اطلاعات باشد. به عبارت دیگر، این ابزار باید با آسیب‌پذیری مقابله کند.

با توجه به نگهداری اطلاعات، BIC به طور جدی باید پیشنهاد دهد که اطلاعات کمتر نگهداری شوند، مگر اینکه نگهداری آن‌ها را بتوان برای به‌کارگیری هدف یا منفعتی که جایگزین بهترین منافع کودک می‌شوند، توجیه کرد. با توجه به اینکه راهنمای A29 DPWP یک رویکرد قابل توسعه را برای مفهوم منافع موضوع اطلاعات به کار برده است، فراتر از منافع قانونی، اصول اخلاقی و نگرانی‌هایی است که ممکن است یک ویژگی فرضی در تحلیل را داشته باشند (۳۹).

با فرض اینکه اطلاعات کودکان حفظ شده‌اند؛ مطالعات تحقیقاتی متعدد مربوط به کودکان و کووید ۱۹ در نهایت برای مقابله با یک واقعیت دیگر انجام خواهد شد: چه اتفاقی برای اطلاعات می‌افتد زمانی که کودکان شرکت‌کننده به سن قانونی می‌رسند؟ طبق راهنمای A29 DPWP، که در آن موافقت، مبنای قانونی برای پردازش است، دیگر بعید است زمانی که کودک به سن قانونی می‌رسد، تنها موافقت والدین برای توجیه ادامه‌ی پردازش کافی باشد (۳۹).

جایی که موافقت، متکی بر مبنای قانونی نیست، مسئله پیچیده می‌شود. همگام با اصول اصلی شفافیت و پاسخگویی، محققان-کنترل‌کنندگان باید تلاش نمایند که حداقل به شرکت‌کنندگان در مورد اطلاعات آن‌ها و تحقیق هنگام رسیدن به سن قانونی، آگاهی دهند و فرصتی را برای انتخاب کردن آنان فراهم آورند.

۸-۳. ارزیابی‌های تأثیر حفاظت از اطلاعات: تا کنون در هر مرحله، از ایجاد تعادل زمانی که به ماهیت متنی حفاظت از اطلاعات کودکان در زمینه‌ی سلامت مربوط می‌شود، دفاع کرده‌ایم. حال آیا این مسائل مربوط به احترام به بهترین منافع کودک هستند و استقلال کودک و والدین، یا حفظ اطلاعات و موضوعات مربوط به اطلاعات کودک، را متأثر می‌سازند. در حقیقت، تجزیه و تحلیل این که طیف گسترده‌ای از حقوق تحت CRC حفظ می‌شوند، در هر زمینه ضرورت دارد.

یکی از روش‌های فوق‌العاده برای نشان دادن اهمیت این کار، ارزیابی تأثیر حفاظت از اطلاعات (DPIA) است (۴۰). DPIAها، ابزاری برای تجزیه و تحلیل حوزه و اثرات پردازش اطلاعات هستند، که در آن پردازش «احتمالاً منجر به ریسک بالایی در زمینه حقوق و آزادی‌های طبیعی افراد می‌شود.» DPIAها فرصتی را برای کنترل‌کنندگان - محققان فراهم می‌کنند تا به‌دقت، خطرات مربوط به پردازش اطلاعات را در طول چرخه‌ی عمر آن و سپس پیاده‌سازی اقدامات لازم برای کاهش یا برطرف کردن چنین ریسک‌هایی بررسی کنند. برای اینکه DPIAها به عنوان ابزاری از نقطه‌نظر مشمولیت اطلاعات، کاربردی شوند، به آن‌ها فرصتی می‌دهند که با کودکان مربوط شوند تا خطرات خاصی را که برای پردازش اطلاعات علمی وجود دارد و ممکن است برای منافع آن‌ها ایجاد شود، درک کنند.

همانند ابزاری که قرار است به عنوان عملیات پردازش به‌روز شود، این ابزار می‌تواند در پاسخ به ظرفیت‌های تکاملی کودکان برای مطالعات طولی به‌روز شود. با ایجاد DPIAهای در دسترس برای والدین و شرکت‌کنندگان کودک، باید کارهای زیادی در جهت شفافیت، پاسخگویی و اعتماد انجام

این مجله تابع سیاست دسترسی باز از نوع CC BY-NC 4.0 می‌باشد.

[Downloaded from childrightsjournal.ir on 2026-10-30]

شود. ارائه‌ی یک DPIA برای کودکان، باید متناسب با سطح درک آن‌ها باشد (۴۱). اگر به درستی انجام شود، یک DPIA ممکن است برای کسب موافقت آگاهانه برای تحقیق (موافقت اخلاقی)، یا حتی برای آموزش کودکان (و والدین) در مورد خطرات و مزایای پردازش اطلاعات و اینکه چگونه محقق - کنترل‌کننده اطلاعات آن‌ها را ایمن نگه می‌دارند و در جهت کمک به ایجاد «رابطه‌ی سه‌جانبه‌ی اعتماد متقابل بین بیماران، خانواده‌ها و تیم‌های مراقبت سلامتی»، مفید باشد (۴۲).

۹. حریم خصوصی کودک و کرونا

۹-۱. حریم خصوصی و ارتباط با دوستان: حق بر بازی و فعالیت‌های تفریحی از جمله حقوق شناخته‌شده کودک به‌موجب ماده ۳۱ کنوانسیون حقوق کودک است. وفق ماده مزبور کشورهای طرف کنوانسیون حق کودک را برای تفریح و آرامش و بازی و فعالیت‌های خلاق مناسب سن خود و شرکت آزادانه در حیات فرهنگی و هنرها به رسمیت می‌شناسند.

کودکان بخشی از شخصیت خود را از طریق بازی و در حلقه‌های دوستی شکل می‌دهند. ممنوعیت ارتباط حضوری با دوستان به دلیل رعایت پروتکل‌های بهداشتی مقابله با کرونا، کودکان را به سمت فضای مجازی سوق داده است. در این خصوص، شنیدن مکالمات تلفنی کودک با دوستان خود، از سوی والدین می‌تواند موجب نقض حریم خصوصی کودک گردد؛ چرا که معمولاً کودکان در مکالمه با دوستان خود، مشکلاتی که در خانه تجربه می‌کنند را بیان می‌کنند و شنیدن این سخنان توسط اعضای خانواده، تعدی به حریم خصوصی آنان می‌باشد و کودک را دچار بی‌اعتمادی نسبت به والدین خود می‌سازد.

۹-۲. حریم خصوصی و سلامتی: در شرایط حساس کنونی که علائم بی‌شماری برای بیماری کرونا ذکر شده است، بیان حالات مختلف کودک در طی مکالمات والدین با سایرین به‌ویژه دوستان کودک، می‌تواند باعث برچسب خوردن و طرد کودک از سوی همسالان گردد (۴۳). بنابراین شایسته است تا حد امکان از بیان جزییات وضع سلامتی کودک به سایر افراد خارج از خانواده امتناع شود تا مشکلات این وضعیت دشوار قرنطینه برای کودک، دوچندان نگردد.

۹-۳. حریم خصوصی و آموزش: شیوع کرونا در سراسر جهان سبب تعطیلی مدارس و حضور گسترده کودکان در منازل شده است. به‌موجب تحقیقی که در دوران شیوع کرونا در هند صورت گرفته، با والدین کودکان در ۲۳ ایالت، مصاحبه صورت گرفت. در این میان ۸۸ مورد اعلام داشته‌اند که کودکان زمان بیشتری را نسبت به قبل در وضعیت آنلاین قرار دارند. شاید در نگاه نخست این مسئله چندان مهم به نظر نیاید، اما مسئله زمانی قابل توجه خواهد بود که بدانیم تنها ۴۳ درصد والدین اعلام کرده‌اند که در زمان استفاده کودک از فضای مجازی بر آنان نظارت داشته‌اند (۴۴). عدم نظارت والدین و طولانی‌شدن ساعات حضور کودکان در فضای مجازی، علاوه بر دسترسی کودک به سایت‌های نامناسب، زمینه را برای هرزه‌نگاری کودکان و بهره‌کشی آنلاین که از مصادیق صریح نقض حریم خصوصی است، فراهم می‌آورد.

از طرف دیگر، جدا از این موضوع که عدم دسترسی تمام دانش‌آموزان به اینترنت و تلفن هوشمند باعث مخدوش‌نمودن فرصت برابر آموزشی می‌شود، برخی از کودکان مجبور به استفاده از تلفن والدین خود برای دسترسی به آموزش هستند که پس از استفاده، وارسی تاریخچه تلفن همراه از سوی والدین، در کنار داشتن برخی امتیازات برای حفاظت از کودک، ممکن است زمینه‌ی نقض حریم خصوصی را فراهم آورد (۴۵).

۹-۴. حریم خصوصی و اطلاعات: دولت برای کنترل شیوع ویروس کرونا، با استفاده از برخی سایت‌ها و نیز اپلیکیشن‌های تلفن همراه، اقدام به دریافت اطلاعات افراد می‌نماید. در این رابطه، والدین با در دسترس قرار دادن اطلاعات و سوابق بهداشتی کودک و یا سایر اطلاعات هویتی وی، ممکن است زمینه‌های نقض حریم خصوصی وی را فراهم کنند.

بسیاری از کشورها، آیین‌نامه‌هایی برای چگونگی استفاده و افشای اطلاعات شخصی بهداشتی و درمانی کودک تعریف کرده و بر اجرای آن نظارت دارند. اما در کشور ما قوانین

این مجله تابع سیاست دسترسی باز از نوع CC BY-NC 4.0 می‌باشد.

[Downloaded from childrightsjournal.ir on 2026-10-30]

دقیقی در این خصوص وجود ندارد، بنابراین این مهم، دقت و ملاحظه بیشتر والدین را می‌طلبد.

بحث و نتیجه‌گیری

علی‌رغم آنکه در حقوق موضوعه ایران تعریف دقیقی از حریم خصوصی وجود ندارد، اما واضح و مبرهن است که حریم خصوصی در زمره حقوق طبیعی افراد از جمله کودکان است و کنوانسیون حقوق کودک، این حق را برای کودکان نیز به رسمیت شناخته است.

در کنوانسیون حقوق کودک امور خصوصی، خانوادگی یا مکاتبات کودک در مقابل والدین و اشخاص ثالث مورد حمایت قرار می‌گیرد و افراد یادشده از دخالت خودسرانه و غیرقانونی در امور مذکور ممنوع هستند. بنابراین باید توجه داشت که حتی در میان اعضای خانواده نیز حریم خصوصی و چارچوب‌های آن باید رعایت شود و والدین باید از نقض حریم خصوصی کودک خود پرهیز کنند.

در این مقاله ضمن بررسی قلمرو حریم خصوصی در خانواده، مواردی که در شرایط پاندمی ممکن است به معنای نقض حریم خصوصی کودک باشد، در چهار محور ارتباط با دوستان، سلامتی، آموزش و اطلاعات، مورد امعان نظر قرار گرفت. همچنین بر این امر تأکید شد که به رغم افزایش حضور کودکان در منزل و گذراندن اوقات بیشتر با خانواده به واسطه شرایط ناشی از پاندمی کرونا و اعمال قرنطینه، جنبه‌های مختلف حقوق کودک متأثر از حق بر حریم خصوصی، در حریم خلوت، حریم جسمانی، حریم اطلاعات، حریم ارتباطات و حریم شخصیت، همچنان محفوظ خواهد ماند.

لازم به ذکر است که با توجه به عدم احصا حریم خصوصی و تعیین دقیق مرزهای آن، شاید بتوان گفت که این مفهوم در بستر زمان و مکان قابل‌تغییر است. لذا ممکن است در پژوهش‌های آینده، محورهای دیگری نیز در خصوص حریم خصوصی مورد بررسی قرار گیرد.

پاندمی کووید ۱۹، چارچوب‌های هنجاری ما برای آزمودن در بسیاری از زمینه‌ها را در برگرفته است. برای حقوق کودکان، شاید دشوارترین مورد، تضمین این مهم باشد که اقدامات مربوط به سلامتی عمومی توأم با حفظ حقوق و منافع کودکان باشند. در زمان حاضر ما شاهد توسعه فوق‌العاده‌ی ردپاهای دیجیتالی کودکان در فضای مجازی هستیم. اگرچه بسیاری از این موارد خارج از چارچوب تحقیقات سلامت، و از طریق تغییرات محیطی، از جمله آموزش آنلاین و افزایش اتکا به فناوری‌های دیجیتال در فرایند اجتماعی شدن (که خود تا حد زیادی ناشی از شرایط پاندمی بوده) رخ داده است، لیکن به هر صورت این تغییرات بر نیاز به تفکر بیشتر در مورد حق کودکان در برابر محافظت از داده‌ها و ارتباط وثیق آن با حقوق کودکان، تأکید دارند. علم ممکن است بتواند پایان پاندمی را به ارمغان بیاورد، اما نمی‌تواند به پرسش‌های هنجاری متأثر از آن و جنبه‌های مهمی مانند مسائل و ابهاماتی که مربوط به اطلاعات کودکان هستند، پاسخ دهد.

در عمل راهنمای مستقل کافی در مورد قانون حفاظت از اطلاعات و کاربرد آن برای کودکان وجود ندارد. از یک طرف، این یک فرصت است؛ چه این‌که سکوت هنجارها، تفکر خلاق و انعطاف‌پذیری را برای محققان – کنترل‌کنندگان و سیاست‌گذاران ترویج می‌کند. از سوی دیگر، محققان – کنترل‌کنندگان مجبور به مقابله با انتخاب‌های دشوار بالقوه در این زمینه هستند. با این حال، حداقل باید بهترین منافع کودکان در نظر گرفته شود و ارائه توجیه منطقی به روش شفاف، برای هر رویکرد مؤثر برای محافظت از اطلاعات کودکان در رأس امور قرار گیرد. توضیح و شفافیت بیشتر پیرامون مسائل مربوط به محافظت از اطلاعات کودکان در رابطه با اطلاعات سلامت آن‌ها، نگرانی اصلی پژوهشگران، محققان، سیاست‌گذاران و همین‌طور پزشکان است.

ملاحظات اخلاقی

در پژوهش حاضر جنبه‌های اخلاقی مطالعه کتابخانه‌ای شامل اصالت متون، صداقت و امانتداری رعایت شده است.

این مجله تابع سیاست دسترسی باز از نوع CC BY-NC 4.0 می‌باشد.

[Downloaded from childrightsjournal.ir on 2026-10-30]

تضاد منافع

نویسنده هیچ‌گونه تضاد منافع احتمالی را در رابطه با تحقیق، تألیف و انتشار این مقاله اعلام نکرده است.

تشکر و قدردانی

ابراز نشده است.

[Downloaded from childrightsjournal.ir on 2026-10-30]

این مجله تابع سیاست دسترسی باز از نوع CC BY-NC 4.0 می‌باشد.

References

1. Katouzian N. Civil rights (family). Tehran: Bahman Publications; 1992. [Persian]

2. Hojjati SM. Definition of privacy; Once and for all. Iran newspaper. July 11, 2019. [Persian]

3. Mousavi Bojnoordi SM. Examining the concept and criteria of childhood in Islamic thinking and Iran's laws for the exploitation of relevant rights. Matin Magazine. 2013; 1(21): 27-60. [Persian]

4. Asadi LS. Children's privacy and parents' right to education. Two quarterly journals of jurisprudence and family law, Imam Sadiq University (AS). 2008; 14(50): 27-45. [Persian]

5. Shuja Sangcholi M. Children's right to privacy in Iran's subject law and the Convention on the Rights of the Child. Scientific Quarterly of Law and Modern Studies. 1399; 1(1): 1-17. [Persian]

6. Peyvandi Gh. child rights. Tehran: Islamic Culture and Thought Research Institute Publishing Organization; 2016. [Persian]

7. Karimi A. Sexual health in children and adolescents - a practical guide for parents and teachers in the sexual education of children and adolescents. Tehran: Specialized Media Publications; 2012. [Persian]

8. Naqibi SA. Privacy in the relationships of family members. Tehran: Shahid Motahari University Publications; 2009. [Persian]

9. Larcher V, Brierley J. Children of COVID-19: pawns, pathfinders or partners?. Journal of Medical Ethics. 2020; 46(8): 508-509.

10. Carter K, Berman G, Herranz MG, Sekara V. Digital contact tracing and surveillance during COVID-19. General and child-specific ethical issues. 2020. Florence: UNICEF Office of Research—Innocenti. Available at: https://ideas.repec.org/p/ucf/inwopa/inwopa1096.html (Accessed January 25, 2021).

11. Munro AP, Faust SN. Children are not COVID-19 super spreaders: time to go back to school. Archives of disease in childhood. 2020; 105(7): 618-619. doi:10.1136/archdischild-2020-319474.

12. Hyde Z. COVID-19, children and schools: overlooked and at risk. Medical Journal of Australia. 2020; 213(10): 444-446. doi: 10.5694/mja2.50823.

13. Mathew R. Rammya Mathew: "Back to school" must be backed by a functioning covid-19 testing programme. bmj. 2020; 370. m3614. doi: 10.1136/bmj.m3614.

14. Pettit SD, Jerome KR, Rouquié D, Mari B, Barbry P, Kanda Y, Matsumoto M, Hester S, Wehmas L, Botten JW, Bruce EA. 'All In': a pragmatic framework for COVID-19 testing and action on a global scale. EMBO Molecular Medicine. 2020 Jun 8; 12(6): e12634. doi: 10.15252/emmm.202012634.

15. Ding WY, Beresford MW, Saleem MA, Ramanan AV. Big data and stratified medicine: what does it mean for children?. Archives of disease in childhood. 2019 Apr 1;104(4):389-94.

16. United Nations Committee on the Rights of the Child (2009). "The Right of the Child to Be Heard (General Comment No 12)." United Nations, July 20, 2009. United Nations Committee on the Rights of the Child (2013a). General comment No. 15 (2013) on the right of the child to the enjoyment of the highest attainable standard of health (art. 24). CRC/C/GC/15.

17. Barassi V. Child data citizen: How tech companies are profiling us from before birth. MIT Press; 2020 Dec 22.

18. Cino D, Vandini CD. "Why does a teacher feel the need to post my kid?": Parents and teachers constructing morally acceptable boundaries of children's social media presence. International journal of communication. 2020 Feb 14; 14: 20.

19. Sarkadi A, Dahlberg A, Fängström K, Warner G. Children want parents to ask for permission before'sharenting'. Journal of paediatrics and child health. 2020; 56(6): 981-983. doi: 10.1111/jpc.14945.

20. Zuboff S. The age of surveillance capitalism: The fight for a human future at the new frontier of power. New York: PublicAffairs; 2019.

21. United Nations General Assembly (1989). Convention on the Rights of the Child. GA Res. 44/25, UN GAOR, 44th Sess., UN Doc. A/RES/44/25. Upshur, R. E. G. (2002). Principles for the justification of public health intervention. Can. J. Public Health 93, 101–103. doi: 10.1007/BF03404547

22. Dowty T. Pixie-dust and Privacy: What's Happening to Children's Rights in England?. Children & Society. 2008 Sep; 22(5): 393-9. doi: 10.1111/j.1099-0860.2008.00173.x

23. Shmueli B, Blecher-Prigat A. Privacy for children. Columbia Hum. Rights Law Rev. 2011; 42: 759–796.

24. Milkaite I, Lievens E. Children's rights to privacy and data protecton around the world: challenges in the digital realm. European Journal of Law and Technology. 2019; 10(1).

[Downloaded from childrightsjournal.ir on 2026-10-30]

این مجله تابع سیاست دسترسی باز از نوع CC BY-NC 4.0 می‌باشد.

25. United Nations Committee on the Rights of the Child (2013b). General comment No. 14 (2013) on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration (art. 3, para. 1). CRC/C/GC/14.

26. Hubert-Dias G. L'intérêt supérieur de l'enfant dans l'exercice de l'autorité parentale: Etude de droit européen comparé (Doctoral dissertation, Reims); 2014.

27. European Union (2012). Charter of fundamental rights of the European Union,2012/C 326/02.

28. Kuner C, Bygrave L.A, Docksey C. "Background and evolution of the EU general data protection regulation" in The EU general data protection regulation (GDPR): A commentary. eds. C. Kuner, L. A. Bygrave and C. Docksey. New York, Oxford: Oxford University Press; 2020. p. 1–47.

29. Eekelaar J, Tobin J. "Art. 3 The best interests of the child" in The UN convention on the rights of the child: A commentary. Oxford commentaries on international law. ed. J. Tobin. Oxford: Oxford University Press; 2019.

30. Hammarberg T. Le principe de l'intérêt supérieur de l'enfant: ce qu'il signifie et ce qu'il implique pour les adultes. Journal du droit des jeunes. 2011; 303(3): 10-16. doi: 10.3917/jdj.303.0010.

31. Becker R, Thorogood A, Ordish J, Beauvais MJ. COVID-19 research: navigating the European general data protection regulation. Journal of Medical Internet Research. 2020 Aug 27; 22(8): e19799. doi: 10.2196/19799.

32. Weigend A.S. Data for the people: How to make our post-privacy economy work for you. New York: Basic Books; 2017.

33. Republic of Ireland (2018). Data Protection Act 2018 (Section 36(2)) (Health Research) Regulations 2018. S.I. No. 314 of 2018. Available at: http://www.irishstatutebook.ie/eli/2018/si/314/made/en/pdf (Accessed January 26, 2021).

34. Dalpé G, Thorogood A, Knoppers BM. A tale of two capacities: including children and decisionally vulnerable adults in biomedical research. Frontiers in Genetics. 2019 Apr 5; 10: 289. doi: 10.3389/fgene.2019.00289.

35. Buitelaar JC. Child's best interest and informational self-determination: what the GDPR can learn from children's rights. International Data Privacy Law. 2018 Nov 1; 293–308. doi: 10.1093/idpl/ipy006.

36. Taylor MJ, Dove ES, Laurie G, Townend D. When can the child speak for herself? The limits of parental consent in data protection law for health research. Medical law review. 2018 Aug 1; 26(3): 369-391. doi: 10.1093/medlaw/fwx052.

37. European Data Protection Board (2020a). Guidelines 03/2020 on the processing of data concerning health for the purpose of scientific research in the context of the COVID-19 outbreak. European Data Protection Board. Available at: https://edpb.europa.eu/sites/edpb/files/files/file1/edpb_guidelines_202003_healthdatascientificresearchcovid19_en.pdf (Accessed January 26, 2021).

38. Bovenberg J, Peloquin D, Bierer B, Barnes M, Knoppers BM. How to fix the GDPR's frustration of global biomedical research. Science. 2020 Oct 2;370(6512):40-42. doi: 10.1126/science.abd2499.

39. Article 29 Data Protection Working Party (2014). Opinion 06/2014 on the notion of legitimate interests of the data controller under Article 7 of directive 95/46/EC. Article 29 Data Protection Working Party. Available at: https://ec.europa.eu/justice/article-29/press-material/public-consultation/ notion-legitimate-interests/files/20141126_overview_relating_to_consultation_ on_opinion_legitimate_interest_.pdf (Accessed January 26, 2021).

40. Simone VD, Lievens E. The importance of privacy by design and data protection impact assessments in strengthening protection of children's personal data under the GDPR. Communications law. 2018; 23(1): 33–43.

41. Lievens E, Verdoodt V. Looking for needles in a haystack: Key issues affecting children's rights in the General Data Protection Regulation. Computer Law & Security Review. 2018 Apr 1; 34(2): 269-278. doi: 10.1016/j.clsr.2017.09.007.

42. Rahimzadeh V, Schickhardt C, Knoppers BM, Sénécal K, Vears DF, Fernandez CV, Pfister S, Plon S, Terry S, Williams J, Williams MS. Key implications of data sharing in pediatric genomics. JAMA pediatrics. 2018 May 1; 172(5): 476-481. doi: 10.1001/jamapediatrics.2017.5500.

43. COE, One in Five Campaign, 2020, available at: https://www.coe.int/en/web/children/campagn-materials1

44. https://www.hindustantimes.com/india-news/children-among-biggest-victims-of-covid-19-lockdown-with-multiple-side-effects-cry-report/story-

[Downloaded from childrightsjournal.ir on 2026-10-30]

این مجله تابع سیاست دسترسی باز از نوع CC BY-NC 4.0 می‌باشد.

6seNNglhflnQt6IAVV036K.html (Accessed May 15, 2020)

45. Ghanizadeh Bafghi M. Pathology of Covid-19 on children's rights and support strategies with emphasis on the Convention on the Rights of the Child. Legal Research Quarterly. 2020; 23(91): 331-350.

[Downloaded from childrightsjournal.ir on 2026-10-30]

این مجله تابع سیاست دسترسی باز از نوع CC BY-NC 4.0 می‌باشد.